

RÖPORTAJ

Burhan Ghalioun:

“Guta Katliamı Sonrası Uluslararası Durum Değişti ve Suriye, Esad Rejimi ve İran-Rusya Gibi Müttefiklerine Teslim Edildi”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

Çeviri:

Talha Özmen, Araştırma Asistanı

“

Birleşmiş Milletler üyesi bir ülkenin sarın gazı kullanarak kendi halkını öldürmesiyle Washington'ın başını çektiği bu tüm Batı ittifakının yaşadığı bu skandaldan sonra, Batılıların Suriye'de artık söyleyecekleri ve yapacakları hiçbir şey kalmamıştı.

”

Abdenmour Toumi: Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun,

Beşar Esad rejimiyle Rusya veya İran'ın arabuluculuğunda bir anlaşma yapma ihtimalini ima ettiği son açıklamasını nasıl buldunuz? Bu açıklamaya yönelik bir şaşkınlığınız oldu mu?

Burhan Ghalioun: Türk hükûmetinin, muhalefet tarafından üzerinde bir baskı kartına dönüşen mülteci sorununda bir çıkış yoluna ihtiyacı olduğuna ve her şeyden önce Ruslara taviz vererek bu yolu bulmaya hazır olduğuna hiç şüphe yoktur. Aynı durum, Türkiye'nin

Kimdir?

Burhan Ghalioun

Prof. Burhan Ghalioun, 1990 yılından bu yana Paris'teki Sorbonne Üniversitesinde siyaset sosyolojisi profesörü olmasının yanı sıra Çağdaş Şarkiyat Araştırmaları Merkezinde direktör olarak görev yapmaktadır. Akademik faaliyetlerine ek olarak, son kırk yılda aydınları ve Arap dünyasını meşgul eden teorik ve siyasi tartışmalara önemli katkılarda bulunmuştur. Başta Arapça olmak üzere birçok dilde onlarca yayın ve araştırma makalesi yayımlanmıştır. En önemlileri; *Demokrasi Manifestosu* (1976), *Mezhep Sistemi: Devletten Kabileye* (1990), *Arap Çilesi: Devlete Karşı Ulus* (1992), *Siyasetin Eleştirisi: Devlet ve Din* (1994), *İslam'da Siyasal Sistem* (2004), *Araplar ve Dünyanın Dönüşümleri* (2005), *Elitler ve İnsanlar* (2010) ve *Kendi Kendine Hastalık: Bitmemiş Bir Devrimin Günlükleri* (2019) kitabı olmuştur.

Washington ve Moskova'yı, Türkiye-Suriye sınırından uzaklaştırmak için doğrudan askerî müdahaleye girişmeye ikna edemediği terör örgütü PKK ve onun Suriye kolu PYD meselesi için de geçerlidir. Ancak her iki durumda da bunu başarma şansı bana göre ne yazık ki çok düşüktür. Tahran her iki konuya da karşı çıkıyor ve bugün Şam'da kararı veren tek taraf Tahran'dır. Moskova için ise durum daha da farklıdır. Rusya, bugün Ukrayna'da Batı ittifakına karşı savaşını sürdürdüğü için İran ile bir çatışma hâlinde değil. Bu nedenle Türkiye'nin söz konusu girişimleri, içerdiği tavizlere rağmen uzun süre müzakere için bir fikir olarak kalabilir ve uygulanması zor olacaktır.

Abdennour Toumi: Suriye devriminin seyrinde adeta dönüm noktasına dönüşen ve uluslararası kamuoyunun oldukça sert tepkisini çeken Guta kimyasal saldırısının üzerinden tam dokuz yıl geçti. Sizce bu olayın ardından neden hiçbir şey değişmedi? Suriyelilerin yaşadığı tüm katliamlara ve trajedilere rağmen uluslararası durum neden değişmedi?

Burhan Ghalioun: Tam tersine Guta Katliamı sonrası uluslararası durum değişti ve Suriye, Esad rejimi ve İran-Rusya gibi müttefiklerine teslim edildi. Başlangıçta Suriye devriminin taleplerini desteklediğini açıklayan Batılı ülkeler; ABD Başkanı Barack Obama'nın Esad'ı kimyasal silah kullanması hâlinde tehdit ettiği kırmızı çizgiyi çekmesinin ardından hemen geri çekildi ve Esad'ı görevinden istifası için çağrıda bulundu. Birleşmiş Milletler üyesi bir ülkenin

sarin gazı kullanarak kendi halkını öldürmesiyle Washington'ın başını çektiği tüm Batı ittifakının yaşadığı bu skandaldan sonra, Batılıların Suriye'de artık söyleyecekleri ve yapacakları hiçbir şey kalmamıştı.

“
Esad rejimi ve muhalif gruplar arasında yer alan saha çatışmalarındaki üstünlük ve alan hâkimiyetinin önemli kısmı İran ve Hizbullah'ın Suriye'ye aktif müdahalesine yani 2013 yılına kadar muhalif grupların elindeydi.
”

Abdennour Toumi: Sizce Suriye devriminin, şu ana kadar hedeflerine ulaşamamasının sebepleri nedir? Bu durum muhalefetin heterojenliğinden mi, yoksa uluslararası ve bölgesel güçlerin muhalefete dayattığı vesayetlerden mi kaynaklanıyor?

Burhan Ghalioun: Popüler ve barışçıl bir devrimin tüm hedeflerine

aynı anda ulaşması çok nadirdir. İnsanlık tarihi boyunca buna neredeyse hiç rastlanmamıştır. Bunun sağlanabilmesi için geçtiğimiz yüzyılın başında işçi, sosyalist ve komünist devrimlerinde olduğu gibi, baştan itibaren desteklenmesi ve aynı zamanda herhangi bir güçlü parti veya gruplarla ittifak edilmesi gerekir. Ancak tüm siyasi hayatın kaybolduğu Suriye gibi bir ülkede bunun olması gerçekten zordur. Olaylar, bir yandan eğitimli seçkinlerin ayaklanmayı çerçevelemek, onları temsil etmek ve adımlarını yönlendirmek için yapılan savaşa güçlü katılımına dayanırken; diğer yandan Esad rejimini kuşatmak, uluslararası meşruiyetini yıkmak, onu uluslararası iradenin desteklediği halk iradesine boyun eğmeye zorlamak için devrimi kucaklayan ve uygun siyasi, diplomatik ve hukuki desteği sağlayan uluslararası demokratik toplum üzerinden gidiyordu. Ancak her iki durumda da rejim karşısında başarısız kaldı ve Suriye'deki siyasi ve entelektüel seçkinler, barışçıl olanlarla silanmayı savunanlar arasında ikiye ayrıldı.

Tüm bunlara rağmen, Esad rejimi ve muhalif gruplar arasında yer alan saha çatışmalarındaki üstünlük ve alan hâkimiyetinin önemli kısmı İran ve Hizbullah'ın Suriye'ye aktif müdahalesine yani 2013 yılına kadar muhalif grupların elindeydi. Rusya gibi küresel aktörlerin müdahalesiyle birlikte sahadaki hâkimiyetin %70'i rejimin eline geçti. Ancak buna karşın muhalif grupların etkisi Rus füzelerinin girmesine dek engellenemedi. Rus füzelerinin, hava savunma mekanizmalarının ve hava gücü yardımının etkisiyle halkı korkutmak ve tehcir etmek amacıyla bölgede yer alan hastane, okul, sağlık merkezleri ve fırın gibi yerler ne yazık ki yerle bir edildi.

“

Suriyeli muhalif grupları destekleyen hiçbir ülke, olayların bu şekilde genişleyip Esad'ın ülkesini yakacağını, farklı milisler ve Hizbullah aracılığıyla Rusya ve İran'ın müdahalesine kadar varacağını tahmin etmiyordu.

”

Abdenmour Toumi: Türkiye, Suriye'de muhalif gruplara güçlü destek verdi ve daha fazla Suriyelinin öldürülmesine ve Hama Katliamı'nın tekrarlanmasına izin vermeyeceğini belirtmişti. Ancak Suriye devrimine yönelik bu tutumda bir değişimin olduğu belirtiliyor. Bunu nasıl değerlendirirsiniz?

Burhan Ghalioun: Türkler de Avrupalılar gibi Esad'a karşı başlatılan halk eylemini sonuna kadar des-

tekledi. Aynı zamanda Türk halkı, her ne olursa olsun bir rejime karşı yapılan eylem karşısında hiçbir liderin zorla ayakta duramayacağını biliyordu ve Esad'ın günlerinin sayılı olduğunu tahmin ediyordu. Suriyeli muhalif grupları destekleyen hiçbir ülke, olayların bu şekilde genişleyip Esad'ın ülkesini yakacağını, farklı milisler ve Hizbullah aracılığıyla Rusya ve İran'ın müdahalesine kadar varacağını tahmin etmiyordu.

Abdenmour Toumi: Suriyeliler, Suriye rejimiyle kuzeybatı Suriye'deki uzlaşmayı kınadı ve çeşitli eylemlerle bunu protesto etti. Hâlâ devrimin ilke ve hedeflerine bağlı bir muhalefetin ve devrimcilerin olduğunu söyleyebilir miyiz?

Burhan Ghalioun: Bireysel ve aile yönetim sistemini değiştirmek ve içinde barındırdığı yabancı işgalardan kurtulmak bugün tüm Suriyelilerin tek talebi hâline geldi diyebiliriz artık. Tek sorun, Esad'ın idaresindeki bölgelerde ikamet edenlerin durumlarını ifade etmekten yoksun kalmalarıyla ilgilidir.

Abdenmour Toumi: Tunus'ta, Mısır'da, Libya'da, Suriye'de ve hatta Yemen'de yaşanan son gelişmeleri yakından gördük ve takip ettik. Sizce Arap Baharı devrimlerinin amaçlarına ulaşamamasının sebebi nedir?

Burhan Ghalioun: Bu durum, hedefe ulaşmaktan neyi kastettiğinize bağlıdır. Örneğin, bugün Avrupa'da var olana benzer hazır ve etkin demokrasiler kurmayı başarmayı

kastettiyseniz eğer bu konuda amaçlarına elbette ulaşamadılar. Ancak Arap Baharı'ndan kastınız son yarım yüzyılda Arap yaşamına egemen olan askerî ve güvenlik açısından zorba rejimlerinin üzerine inşa edildiği meşruiyet temellerini yıkmaksa kuşkusuz bu konuda çok şey başarmıştır ve Arap toplumları belirli mesafe katmıştır. Arapların paha biçilmez devrimlerinden elde ettikleri büyük ve gerçek kazanımlar sırasıyla şunlardır: Özgür bireyler olmak, özgürce düşünmek, kendi isteklerine göre hareket etmek ve hem kişisel hem de kamusal bir iradeye sahip olmak. Bu, bin millik bir yolda ilk adımınızı atmak gibidir. Onları çaba ve fedakârlığa değer bir hedefe, yani kendi kaderlerinin efendisi olmaya götüren tek yol budur. Geriye kalan siyasi sistemler ise yalnızca geçici ve geçiş sistemleridir.

Abdenmour Toumi: Suriye'deki resmi muhalefet kurumlarının performansına yönelik halkta bir hoşnutsuzluk var. Sizce bu kurumlar, Suriye sokağının güvenini yeniden kazanmak, yeniden aktif olmak ve Suriye'nin geleceğinin şekillenmesine katkıda bulunmak için ne yapmalı?

Burhan Ghalioun: Muhalefet kurumları, Suriye meselesindeki durumdan, içinde bulunduğu karmaşık koşullardan, çevresinde yaşanan ve çözüm ufkunu tıkayan uluslararası çatışmalardan bugüne kadar hiçbir zaman ayrı kalmamıştır. Doğal olarak, sahada belirli bir oyun olmadığında oyunculara da ihtiyaç kalmayacaktır. ■